Valiokunnan lausunto YmVL 18/2018 vp─ U 10/2017 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta (U 10/2017 vp): Ympäristövaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 13/2018 vp — U 10/2017 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Juhani Tirkkonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Outi Vilén, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Kaisa Pirkola, maa- ja metsätalousministeriö
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry
- asiantuntija Jukka Makkonen, Energiateollisuus ry
- toiminnanjohtaja Tapio Tuomi, Suomen Lähienergialiitto ry
- suojelupäällikkö Jouni Nissinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Suomen Tuulivoimayhdistys ry

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotuksen pääasiallinen sisältö on kuvattu valtioneuvoston kirjelmässä U12/2017 vp. Seuraavassa kuvataan nykytilannetta neuvoston työryhmässä, neuvoston, komission ja Euroopan parlamentin trilogeissa sekä energianeuvostossa käytyjen keskustelujen valossa.

Valmis
5.0

EU:n energiatehokkuuden yleistavoite ja jäsenvaltioiden kansalliset energiatehokkuustavoitteet

Energiatehokkuusdirektiivin jatkovalmistelussa on keskeisenä kohtana ollut artiklan 1 EU:n energiatehokkuuden yleistavoitteen taso ja luonne (sitova tai indikatiivinen). Energianeuvosto päätyi kesäkuussa 2017 kannattamaan 30 prosentin EU-tason tavoitetta. Euroopan parlamentti ehdottaa 35 %:in sitovaa tavoitetta.

Jäsenvaltioiden tasolle ei olla asettamassa kansallisia sitovia tavoitteita, mutta jäsenvaltioiden tulee artikla 3:n mukaisesti asettaa, kuten nykyisellekin kaudelle, ohjeellinen kansallinen energiatehokkuustavoite, joka perustuu joko primääri- tai loppuenergiankulutukseen, primääri- tai loppuenergian säästöihin taikka energiaintensiteettiin. Hallintomalliasetukseen on tarkoitus sisällyttää samat joustoelementit (kansalliset olosuhteet, energian viennin ja tuonnin muutosten huomioonottaminen jne.), jotka ovat nykyisessä direktiivissä. Jäsenvaltioiden tulee myös ilmoittaa kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan niiden vuotta 2030 koskevista ohjeellisista energiatehokkuustoimenpiteistä. Komissio tulee arvioimaan kuinka hyvin vuotta 2030 koskevan tavoitteen saavuttamisessa on edistytty ja ehdottaa lisätoimenpiteitä, jos jäsenvaltioiden toimet eivät ole aikataulussa tavoitteen saavuttamiseksi. Elleivät nekään riitä, komissio voi vielä ehdottaa uusia EU-tason energiatehokkuustoimia.

Artikla 7

Artiklaa 7 koskevilla muutoksilla pyritään selkeyttämään sääntelyä, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat saavuttaa vaaditut energiasäästöt direktiivin mukaisella energiatehokkuusvelvoitejärjestelmällä, vaihtoehtoisilla toimenpiteillä tai näiden yhdistelmällä. Liitteeseen V ehdotetut muutokset täsmentävät energiasäästöjen laskentatapaa ja tarkentavat perusteita, miten saavutetut säästöt voidaan hyödyntää 7 artiklan soveltamisessa.

Suomessa artiklan 7 edellyttämä energiansäästö on jatkossakin tarkoitus saavuttaa vaihtoehtoisilla politiikkatoimilla, joista suurimmassa roolissa on energiatehokkuussopimusjärjestelmä.

Säästötavoite /1,5 prosentin vuosittainen säästövelvoite koko kaudelle 2021—2030 ja sen jälkeen

Artiklan 7 mukaisen energiatehokkuusvelvoitteen soveltamisaikaa vuoden 2020 jälkeen jatkettaisiin vuoteen 2030. Lisäksi kompromissiehdotuksessa 7 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi edelleen saavutettava 1,5 %:in vuotuiset säästöt kymmenen vuoden ajan vuoden 2030 jälkeen, kuten komissio ja Euroopan parlamentti ehdottavat. Neuvoston yleisen kannan mukaan artiklan 7 toimeenpanon jatkamisesta 2030 jälkeen olisi tarvittu uusi komission ehdotus direktiivin muuttamisesta sekä neuvoston ja Euroopan parlamentin päätös yhteispäätösmenettelyn mukaisesti. Velvoite poistuisi, jos komissio vuonna 2027 tekemässä tarkastelussa arvioisi, että uusi kymmenen vuoden energiansäästöjakso ei ole enää tarpeen vuoteen 2050 ulottuvien unionin pitkän aikavälin energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikenteen energiankulutus säästötavoitteen laskennassa

Jäsenmaita on pyydetty tarkastelemaan kunnianhimon nostamista lisäämällä liikenne kaudella 2021—2030 mukaan kantaluvun laskentaan. Euroopan parlamentti ehdottaa liikennettä, mukaan

lukien lentoliikenne ja merenkulku, mukaan kantalukuun. Komission ehdotuksessa liikenne oli nykyisen kauden tapaan mukana vain energiatehokkuustoimissa, eikä tavoitteen laskennassa käytettävässä kantaluvussa. Liikenteen osuus energianloppukäytöstä on Suomessa EU:n alimpien joukossa, 20 %:in osuus liikenteen energiankäytöstä lisättynä kantalukuun nostaisi Suomen artiklan 7 mukaista energiansäästötavoitetta noin 5 %. Vain yksi jäsenvaltio on kannattanut koko liikenteen energiakäytön mukaan ottamista kantalukuun ja kaksi muuta siten, että ilma- ja meriliikenne jätetään pois.

Direktiivin valmistelussa neuvostossa ja neuvotteluissa parlamentin kanssa ovat artiklan 7 toimeenpanoon liittyvät varhaistoimet ja nykyisellä kaudella mahdollisesti säästövelvoitteen ylittävät energiansäästöt ovat aiheuttaneet myös paljon keskustelua. Direktiivin uudistuksen yhteydessä on neuvoteltu siitä, että vuosien 2008—2020 varhaistoimet, joiden säästövaikutus on voimassa vielä vuoden 2020 jälkeen, olisi mahdollista huomioida seuraavan kauden energiansäästötavoitteen laskennassa yhtenä joustomekanismina. Neuvotteluja on käyty myös siitä, että vuosien 2014—2020 energiatehokkuustoimista syntyneiden direktiivin mukaisten kumulatiivisten säästöjen vuoden 2020 sitovan tavoitteen mahdollisesti ylittäviä ylijäämäsäästöjä voitaisiin siirtää uudelle kaudelle 2021—2030. Laaja joukko jäsenvaltioita pitää erilaisten joustomekanismien ja ylimääräsäästöjen hyväksymistä artiklan 7 toimeenpanossa hyvin tärkeänä.

Artikla 7 toimeenpanoon liittyvät joustomekanismit ovat edelleen keskusteluissa mukana. Osa niistä liittyy ko. artiklan mukaisen kumulatiivisen sitovan säästötavoitteen laskentaan ja osa säästötavoitteen saavuttamiseen kelpaavien energiatehokkuustoimien säästöihin. Keskustelua käydään varhaistoimien ja muiden joustojen rajoittamisesta neuvoston yleisen kannan mukaiseen 35 prosenttiin tai pitäytymisessä komission ja parlamentin esittämässä 25 %:ssa.

Velvoite ottaa energiaköyhyys ja vaikutukset alhaisen tulotason kotitalouksiin huomioon energiavelvoiteohjelmia ja vaihtoehtoisia politiikkatoimia suunniteltaessa on parlamentinn ehdotuksessa kirjattu selvästi tiukemmin kuin komission ehdotuksessa ja neuvoston yleisessä kannassa.

Kaasun, lämmityksen, jäähdytyksen ja lämpimän käyttöveden mittaaminen ja laskutus

Direktiiviehdotuksessa muutetaan mittausta koskevaa 9 artiklaa sekä laskutusta koskevaa 10 artiklaa siten, että niitä sovelletaan jatkossa vain kaasuun. Artikloja täydennetään uudella 9 a artiklalla, jossa tarkennetaan ja selkeytetään nykyisiä säännöksiä kaukolämmitys- ja keskuslämmityskohteissa lämmityksen, jäähdytyksen ja lämpimän käyttöveden osalta.

Keskeisinä muutoksina komissio esitti määritelmien loppukäyttäjä ja loppukuluttuja erottamista toisistaan, jotta sääntöjä voitaisiin selkeästi soveltaa moniasunnoissa ja moneen eri käyttötarkoitukseen käytettävissä rakennuksissa sekä huoneistokohtaisen lämmityksen ja jäähdytyksen mittaamisen soveltamista kaikkeen uudisrakentamiseen riippumatta niiden kustannustehokkuudesta. Neuvoston yleinen kanta vastaa hyvin pitkälti Euroopan parlamentin kantaa näiden artiklojen osalta. Lämmityksen ja jäähdytyksen mittaamista koskevat säännökset säilyisivät käytännössä nykyisellään, eikä komission esittämää huoneistokohtaista lämmityksen mittautusta taikka kustannustenjakolaitteita tarvitsisi lämpimän käyttöveden ottaa käyttöön, jos voidaan osoittaa, että ne eivät ole taloudellisesti kannattavia tai teknisesti toteutettavissa. Ainot merkittävät muutokset nykyisen direktiiviin ovat lämpimän käyttöveden huoneistokohtaisten mittarien pakollinen käyt-

tö kustannusten jaon perusteena ja lämmityksen käyttöä koskevan palautetiedon toimittamisvelvollisuus myös loppukuluttajille eli huoneistojen haltioille. Nykyisessä direktiivissä tämä koskee vain loppuasiakasta, joka on nykyisen määritelmän mukaan taloyhtiö.

Primäärienergiakerroin (PEF), Liite IV

Komissio ehdotettu primäärienergian muuntokertoimeksi 2,0 siten että jäsenvaltiot saavat käyttää kansallisia kertoimia, kunhan esittävät laskelmat energianhankinnan rakenteesta niiden perusteeksi. Euroopan parlamentti ehdottaa kerrointa 2,3 ja mainintaa, että sitä sovelletaan pelkästään energiatehokkuusdirektiiviin. Myös parlamentti sallisi kansallisten, laskelmiin perustuvien kertoimien käytön.

Energiatehokkuus ensin -periaate

Euroopan parlamentti ehdotti kannassaan, että "energiatehokkuus ensin" periaatetta pitäisi soveltaa laajasti energiapolitiikkatoimia suunniteltaessa sekä investointipäätöksissä. Jäsenvaltiot ovat yleisesti suhtautuneet pidättyvämmin asiaan ja nähneet paremmaksi käsitellä energiatehokkuus ensin periaate pääosin hallintoasetuksessa, jolloin se tulisi samalla tavalla kaikille puhtaan energian paketin aloille. Puheenjohtajan ehdotuksen mukaan energiatehokkuus ensin periaate mainittaisiin, kustannustehokkuus huomioon ottaen, energiatehokkuusdirektiivin johdantolauseessa, mutta tarkoituksena on, että sen pääasiallinen sisältö olisi energiaunionin hallintomalliasetuksessa.

Valtioneuvoston kanta

Energiatehokkuustavoite ja joustot

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komission ehdottama 2030 energiatehokkuustavoite asetettaisiin pääosin samalla tavalla kuin EU:n yhteinen indikatiivinen energiatehokkuustavoite 2020, jota ei ole jyvitetty jäsenvaltioille. Komissio ehdotti energiatehokkuustavoitteen nostamista Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2014 päättämästä 27 %:ista 30 %:iin ja sen muuttamista indikatiivisesta sitovaksi. Kesäkuun 2017 energianeuvosto päätyi 30 %:in tavoitteen kannalle, ilman adjektiivia indikatiivinen tai sitova. Parlamentti puolestaan ehdottaa 35 %:in sitovaa EU:n yhteistä energiatehokkuustavoitetta.

Ottaen huomioon EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet 2030 sekä yleiset kasvihuonepäästötavoitteet vuoteen 2050 ja energiatehokkuustoimien merkityksen niiden saavuttamisen kannalta valtioneuvosto voi osana kokonaiskompromissia hyväksyä EU:n yhteisen nykyisin voimassaolevaa tavoitetta jonkin verran korkeamman 31—33 %:in, ei-sitovan energiatehokkuustavoitteen vuodelle 2030. Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti varaukselliseksi luonteeltaan sitovaan energiatehokkuustavoitteeseen. Se voidaan lopulta kompromissina hyväksyä, jos selkeä enemmistö jäsenvaltioita on sitovan tavoitteen kannalla ja direktiivin sisältö muilta osin muodostaa tasapainoisen kokonaisuuden. EU:n yhteisen energiatehokkuustavoitteen ja kansallisen tavoitteen asettamisessa sallittujen joustoelementtien kokonaisuus ratkaisee, millaiset vaikutukset energiatehokkuusdirektiivin tavoitteilla on Suomelle.

Suomi on tuonut esiin EU:n 2030 energia- ja ilmastopakettia valmisteltaessa, että siinä tulisi olla vain yksi sitova tavoite, joka on päästövähennystavoite. Suomi on katsonut, että useampi sitova tavoite estäisi toimien täysimääräisen optimoinnin ja kustannustehokkaimman toimeenpanon. Useammalla sitovalla tavoitteella ja niiden toimeenpanolla heikennettäisiin myös päästökaupan toimivuutta.

EU:n energiatehokkuustavoite ja -toimet eivät saa vaarantaa EU:n kilpailukykyä kolmansiin maihin nähden ja aiheuttaa kohtuutonta rasitetta kansalaisille ja yrityksille. Valtioneuvosto korostaa samalla toimenpiteiden kustannustehokkuutta.

Direktiiviehdotukseen sisältyy kansallisen energian käytön tavoitteen asettamisessa vuodelle 2030 vastaavat joustoelementit kuin nykyiseen direktiiviin vuoden 2020 osalta. Näiden joustojen säilyttäminen direktiivissä pääpiirteissään neuvoston yleisessä kannassa muotoilulla tavalla on Suomen kannalta tärkeää. Lisäksi on hyvä, että jäsenvaltio voi tavoitetta asettaessaan ottaa huomioon kansalliset erityispiirteet ja asettaa tavoitteensa muutenkin kuin absoluuttisena primäärienergiankulutuksen tasona. Suomen kannalta on tärkeää, ettei tavoitteen laskentamenetelmä ole ristiriidassa energiaomavaraisuuden pyrkimysten ja uusiutuvien energianlähteiden käytön lisäämisen kanssa.

Artiklan 7 mukainen energiansäästön velvoite

Komission ehdotukset energiansäästön velvoitejärjestelmän ja sen sijaan käytettävien vaihtoehtoisten toimien kelpoisuudesta ja energiansäästöjen laskennasta on laadittu pitkälti energiayhtiöiden velvoiteohjelman näkökulmasta. Ne eivät toimisi ehdotetussa muodossa hyvin niissä maissa, jotka käyttävät velvoiteohjelman sijaan ehdotuksen mahdollistamia vaihtoehtoisia toimia. Energiansäästöjen laskenta komission ehdotuksen mukaisesti tulisi olemaan hyvin hankalaa ja hallinnollista työtä lisäisi vielä perusuran laatimisvelvoite, joka on esityksessä uutena vaatimuksena. Laskentamenettelyjä on tarpeen sujuvoittaa nykyisestä ja uusien menettelyjen tulee olla kohtuullisella työpanoksella otettavissa käyttöön jäsenvaltioissa, eikä niistä saa aiheutua merkittävästi lisää hallinnollista taakkaa taikka suuria kustannuksia energian käyttäjille.

Säästötavoitteeseen tulisi lähtökohtaisesti voida laskea kaikki säästöt kaikista toimista. Ehdotukseen sisältyvä ajatus vain politiikkatoimien ansiosta syntyvien energiansäästöjen huomioonottamisesta (lisäisyys) aiheuttaisi todentamisongelman. Valtioneuvosto katsoo, että energiansäästöjen laskentaan liittyviin määrittelyihin, kuten säästöjen lisäisyys -käsitteeseen ei tulisi tässä päivityksessä tehdä sellaisia muutoksia, jotka olennaisesti lisäisivät hallinnollista taakkaa säästöjen laskennassa, raportoinnissa ja todentamisessa.

Valtioneuvosto katsoo, että energiansäästövelvoitetta koskevan artiklan 7 toimeenpanossa on sallittava jäsenmaiden erilaisista lähtökohdista ja energiankulutuksen tasoista johtuen kohtuullisessa määrin käytettäväksi joustomekanismeja. Riippumatta milloin energiatehokkuuden politiikkatoimi on käynnistetty, jos se tuottaa uutta säästöä vuoden 2020 jälkeen, niin säästön tulisi kelvata säästövelvoitteen piiriin uudella kaudella. Kaudella 2014—2020 tavoitteen ylittävä energiansäästön määrä olisi voitava siirtää uudelle kaudelle.

Mittaaminen ja kustannusten jakaminen

Komission esityksessä oli Suomelle ongelma vaatimus huoneistokohtaisesta lämmityksen ja jäähdytyksen mittaamisesta keskuslämmitys tai - jäähdytys tai kaukolämpö- ja kaukojäähdytysjärjestelmää käyttävissä kohteissa. Olemassa olevissa rakennuksissa yksittäisen huoneistokohtaisen mittarin asentamiseen liittyvien teknisten ongelmien vuoksi jouduttaisiin useimmiten ottamaan käyttöön patterikohtaiset lämmityskustannusten jakolaitteet (heat cost allocator). Tehtyjen selvitysten mukaan näillä ei Suomessa saada merkittävää säästöä ja jakolaitteiden kustannukset ovat suuremmat, kuin niiden käyttöönotosta mahdollisesti saavutettavat energiansäästöhyödyt kustannusmielessä. Lämmitystarpeen pienentyessä ja rakennusten energiatehokkuuden lisääntyessä jakolaitteiden kannattavuus heikkenee entisestään.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että huoneistokohtaista lämmön mittausta koskevat säännökset pohjautuvat neuvoston yleiseen kantaan ja parlamentin ehdotukseen, jotka ovat mittaamisen ja kustannusten jakamisen suhteen hyvin lähellä toisiaan. Huonekohtaista lämmityksen mittausta ei tarvitsisi niiden mukaan käyttää laskutuksen perusteena, jos jäsenvaltio osoittaa, ettei se ole taloudellisesti tai teknisesti tarkoituksenmukaista.

Valtioneuvosto voi hyväksyä, että olemassa olevia lämpimän käyttöveden huoneistokohtaisten mittareita olisi jatkossa käytettävä lämpimän käyttöveden kustannusten jaon perusteena.

Energiaköyhyys

Valtioneuvosto ei pidä tarkoituksenmukaisena sisällyttää energiatehokkuusdirektiiviin velvoitteita, joissa energiaköyhyys tai pienituloisuus olisi ensisijainen peruste energiatehokkuustoimien kohdistamiselle. Suomessa on energialaskun maksamiseen liittyvät ongelmat hoidettu sosiaalipoliittisin toimin.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta viitaten asiassa aikaisemmin antamaansa lausuntoon (YmVL 3/2017 vp) ja yhtyen valtioneuvoston kantaan tukee EU:n yhteistä 30 %:n energiatehokkuustavoitetta vuoteen 2030 ottaen huomioon EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet 2030 sekä Pariisin sopimuksen tavoitteet vuoteen 2050 ja energiatehokkuustoimien merkityksen niiden saavuttamisen kannalta. Valiokunta korostaa, että energian säästäminen ja energiatehokkuuden parantaminen on todettu lukuisissa selvityksissä kustannustehokkaimmaksi tavaksi vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.

Jatkokirjelmä käsittelee direktiiviehdotuksen käsittelyn loppuvaiheen neuvottelutilannetta, jossa keskeisimpiä kysymyksiä ovat energiatehokkuuden EU:n yleistavoitteen mahdollinen nostaminen Euroopan parlamentin ehdottamalla tavalla 35 %:iin sekä tavoitteen luonteen määrittely joko sitovana tai ohjeellisena.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin perusteltuna, että osana kokonaiskompromissia voidaan hyväksyä energiatehokkuustavoitteen nostaminen jonkin verran yli 30 %:n. Pitkän aikavälin kiristyvät tavoitteet huomioon ottaen EU:n yhteisen tavoitetason nostaminen on kannatettavaa. Va-

liokunta toteaa, että energiatehokkuustoimilla on Suomen kannalta tärkeä merkitys myös taakanjakosektorin päästöjen vähentämisessä ja suomalaisten ympäristöteknologioiden vientimarkkinoiden laajentamisessa. Suomelle asetettu 39 %:n vähennysvelvoite kaudelle 2021—2030 on haastava, ja siitä noin puolet on pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman mukaisesti suunniteltu toteutettavaksi liikenteen päästöjen alentamisella. Siten ajoneuvojen, liikennejärjestelmän ja työkoneiden energiatehokkuuden parantaminen on erityisen tärkeää.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tarkoituksenmukaisena, että tavoite säilyy indikatiivisena, jolloin toimia voidaan kansallisella tasolla optimoida ja panna täytäntöön mahdollisimman kustannustehokkain toimin. Päästökauppajärjestelmän rinnalla asetettavien erillisten tavoitteiden, kuten energiatehokkuustavoitteen ja uusiutuvan energian tavoitteen, arvioidaan myös heikentävän päästökauppajärjestelmän ohjausvaikutusta, joten kokonaisvaikutus on otettava huomioon. Toisaalta myös päästökauppajärjestelmää on edelleen kehitettävä sen vaikuttavuuden parantamiseksi. Valiokunta korostaa myös tässä yhteydessä, että keskustelu EU:n päästövähennystavoitteen kiristämisestä nyt EU:ssa sovittua nopeammin tulee todennäköisesti ajankohtaiseksi hyvin pian heti sen jälkeen, kun hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC julkaisee seuraavan raporttinsa syksyllä 2018. Tämä skenaario on pidettävä mielessä ja pyrittävä tarkoituksenmukaiseen kokonaisratkaisuun.

Valiokunta korostaa, että kuluttajien rooli sähkömarkkinoilla kasvaa ja se tulee ottaa myös sääntelyrakenteissa huomioon. Työ- ja elinkeinoministeriön älyverkkotyöryhmän tavoitteena on vuoden 2018 loppuun mennessä esittää konkreettisia toimia, joilla älykäs sähköjärjestelmä voi palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistää toimitusvarmuuden ylläpitoa. Työryhmä selvittää myös seuraavan sukupolven älymittareiden ominaisuuksia, vähittäismarkkinamallia sekä joustoa tukevaa rakennus- ja verkkosääntelyä. Valiokunta toteaa, että sähkötekniset järjestelmät ja ratkaisut ja älykäs ohjaus ovat kysyntäjouston toteutuksen edellytys. Kannustimien ja vapaaehtoisten toimien kautta voidaan usein toteuttaa tavoitteita tehokkaammin kuin pakottavan sääntelyn kautta. Kotimarkkinakysynnän edistäminen tukee myös alan kehittymistä ja vientimahdollisuuksia.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 6.6.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Petri Honkonen kesk

jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Mirja Vehkaperä kesk
varajäsen Arto Pirttilahti kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos